

Kulttuurihyvinvointia ikäihmisille moninaisesti ja saavutettavasti: Ideapankki

Aloitettu koostamaan syksyllä 2022. Täydennetään jatkossa.

Taustaa

[Kulttuurihyvinvointia ikäihmisille -hanke](#) oli Taiteen edistämiskeskuksen koordinoima Kansallisen ikäohjelman yhteishanke. Kulttuuria kaikille -palvelu keskittyi hankkeessa edistämään tiukassa taloudellisessa tilanteessa olevien ikäihmisten yhdenvertaista kulttuuriin osallistumista ja kulttuurihyvinvointia Kaikukortti-toiminnan avulla. Kaikukortti edistää taloudellista ja sosiaalista saavutettavuutta. Hankkeessa olivat mukana lisäksi [Aili-verkosto](#) ja [Teatterikeskus](#).

Kulttuurihyvinvointia ikäihmisille Kaikukortilla

Kulttuuria kaikille -palvelun koordinoiman osahankkeen (*Kulttuurihyvinvointia ikäihmisille Kaikukortilla* -hanke, 8/2021–12/2022) tarkoituksena on tunnistaa ja madaltaa esteitä ikäihmisten kulttuuri-osallistumiseen. Hankkeen tarkoituksena on löytää keinoja huomioida ikäihmisiä paremmin Kaikukortti-toiminnassa.

Hankkeessa huomioitiin ikäihmisten moninaisuus: ikäihmiset ovat heterogeeninen ryhmä, mikä on tärkeää huomata niin sote- ja hyte- kuin kulttuuritoimijoiden piirissä. Ihmisen ominaisuudet ja tausta vaikuttavat siihen, millaiset mahdollisuudet hänellä on osallistua taiteeseen ja kulttuuriin kokijana. Näitä ominaisuuksia ovat muun muassa etninen tausta, sukupuoli, sukupuoli, taloudellinen tilanne, uskonto, vammaisuus ja äidinkieli.

Inspiraatioluento-sarja

Hankkeen lopuksi toteutettiin verkkojulkaisuna Inspiraatioluento-niminen julkaisusarja, jonka tavoitteena on innostaa tarkastelemaan kulttuurihyvinvointia ikäihmisten moninaisuuden, osallisuuden sekä saavutettavuuden näkökulmista. Julkaisusarja koostuu kolmesta osasta; **Laura Huhtinen-Hildénin miniluennosta**, hankkeen teemoja **kokoavasta podcast-jaksosta** sekä sarjasta ikäihmisten moninaisuutta sekä kulttuurityön saavutettavuusratkaisuja esitteleviä **inspiraatiovideoita**.

Inspiraatiovideosarja, podcast sekä hankkeessa aiemmin tuotetut videot ovat saatavilla sivulla [Kaikukortti: julkaisusarjasta inspiraatiota ikäihmisten hyvinvointiin \(siirryt Kulttuuria kaikille -palvelun sivulle\)](#). Videot ovat lisäksi pysyvästi saatavilla [Kaikukortin omalla verkkosivulla \(siirryt sivulle Kaikukortti.fi\)](#).

Kahdella kulttuurihyvinvointia käsittelevällä miniluennolla tutkija ja Metropolia Ammattikorkeakoulun yliopettaja Laura Huhtinen-Hildén tarkastelee kulttuurihyvinvoinnin edistämistä ja pohtii, miten ikäihmisten kulttuuri- ja taideosallistumista voidaan edistää. Luennot toteutettiin Metropolian ammattikorkeakoulun ja Kulttuuria kaikille -palvelun yhteistyönä syksyllä 2022, ja ne julkaistiin Metropolian Youtube-kanavalla ja Kulttuuria kaikille -palvelun viestintäkanavilla tammikuussa 2023. Miniluennot on tekstitetty.

Miniluento: Luovuus arjen ja elämän voimavarana. Tutkija ja yliopettaja Laura Huhtinen-Hildén kertoo mitä arjen luovuus on ja miten sitä paremmin hyödyntämällä voitaisiin edistää hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta

sekä kehittää ratkaisuja moniin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Miniluento: Luovuus arjen ja elämän voimavarana (siirryt YouTubeen)

Miniluento: Mitä on kulttuurihyvinvointi? Tutkija ja yliopettaja Laura Huhtinen-Hildén kertoo mitä on kulttuurihyvinvointi sekä avaa näkymiä kulttuurihyvinvointialan kehittämiseen Suomessa. Miniluento: Mitä on kulttuurihyvinvointi? (siirryt YouTubeen)

Julkaisusarjan päättävässä podcast-jaksossa Laura Huhtinen-Hildén ja Kulttuuria kaikille -palvelun hankekoordinaattori Ruka Toivonen keskustelevat ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnin, osallisuuden ja moninaisuuden teemoista. Podcast toteutettiin Metropolian ammattikorkeakoulun ja Kulttuuria kaikille -palvelun yhteistyönä syksyllä 2022, ja tallenne julkaistiin Metropolian podcast kanavalla ja Kulttuuria kaikille -palvelun verkkosivuilla tammikuussa 2023.

Hankkeen lopuksi tuotettiin sarja videoita ja podcast. Julkaisusarja sai työnimekseen ”inspiraatioluento”, sillä sen tavoite on innostaa tarkastelemaan kulttuurihyvinvointia ikäihmisten moninaisuuden, osallisuuden sekä saavutettavuuden näkökulmista. Julkaisusarja koostuu kolmesta osasta: Laura Huhtinen-Hildénin miniluennoista, hankkeen teemoja kokoavasta podcast-jaksosta sekä ikäihmisten moninaisuutta ja kulttuurityön saavutettavuusratkaisuja esittelevistä inspiraatiovideoista.

Julkaisusarja koostuu kolmesta osasta; 1. Laura Huhtinen-Hildénin miniluennoista, 2. inspiraatiovideoista, jotka käsittelevät ikäihmisten kulttuurihyvinvointia moninaisuuden ja saavutettavuuden näkökulmista, sekä 3. hankkeen teemoja kokoavasta podcast-jaksosta. Inspiraatioluennoilla kiinnitettiin erityistä huomiota ikäihmisten moninaisuuteen. Luento tallennettiin ja julkaistiin saavutettavassa muodossa tekstitettynä.

Kuuden inspiraatiovideon sarja syntyi tarpeesta tehdä näkyviksi jo olevassa olevia toimintamalleja, taiteen tekijöitä sekä ikäihmisten itsensä tekemää moninaisuustyötä. Suunnitteluvaiheessa nämä videot saivat työnimen kulttuurihyvinvoinnin ”makupalat”. Jokainen video on itsenäinen makupala, joka inspiroi tarkastelemaan ikäihmisten kulttuurihyvinvointia osallisuuden, saavutettavuuden ja moninaisuuden näkökulmista. Kaikissa inspiraatiovideoissa on tekstitys suomeksi, ruotsiksi ja pohjoissaameksi. Tekstityksen kieltä voi vaihtaa YouTuben asetuksista.

Sote- ja hyte- alan hyviksi todettuja toimintamalleja esittelee Rovaniemen kaupungin kulttuurituottaja Matti Selin videolla ”otsikko”. Ikäihmisille suunnattua kulttuuritarjontaa Rovaniemellä ja sen lähialueilla esittelee ”kulttuurilääkitystä” tarjoileva esitystaiteilijaryhmä PISTE-kollektiivi videollaan ”otsikko”.

Tampereen teatterin (titteli) Arttu Haapalainen esittelee Uusien Näyttämöiden toimintaa videolla ”otsikko”. Uudet Näyttämöt tuottaa taiteellisesti kunnianhimoista, ketterästi liikkuvaa ja pieniin tiloihin sopivaa esitystaidetta Tampereen seudulla. Koteihin, palvelukeskuksiin ja asumisyksiköihin jalkautuvat produktiot saavuttavat sellaisiakin ikäihmisiä, joille teatteri ei ole vanhoilla lavoilla saavutettavaa.

Myös kuvataiteilija ja kuvataideterapeutti Marjukka Irni ratkoo liikkumiseen ja sosiaaliseen saavutettavuuteen liittyviä esteitä tuomalla taiteen ikäihmisten luokse. Osallistavissa kuvataiteen hankkeissaan Irni pyrkii tekemään taiteen tekemisestä ikäihmisille lähestyttävää. Irni hyödyntää työssään yhteisöllisen ja osallistavan taiteen menetelmiä.

Lisäksi videoilla esittäytyvät sateenkaariseniorit Kuisma Savisalo ja Risto Hartikainen. Videolla ”otsikko” Kuisma Savisalo kertoo kokemuskouluttajan työstään ja pohtii sateenkaariseniorien ja sote-palvelujen kohtaamiseen liittyvistä haasteista. Videolla ”otsikko” Sateenkaariseniorit ry:n puheenjohtaja Risto Hartikainen ja helsinkiläisen KokoTeatterin yleisötyöntekijä Jenni Hoppi keskustelevat taiteen ja kulttuurin merkityksestä sateenkaariseniorien hyvinvoinnille, kohtaamiselle ja näkyväksi tulemiselle.

Näin syntyi Ideapankki moninaisen ja saavutettavan kulttuurityön tueksi

Videosarjan lisäksi projektin puitteissa toteutettiin Makupaloja laajempi Ideapankki ikäihmisten kulttuurihyvinvointiin. Ideapankkiin on koottu ikäihmisten kulttuurihyvinvointia käsitteleviä julkaisuja ja koulutusmateriaaleja sekä esimerkkejä inspiroivista hankkeista, toimijoista ja toimintamalleista. Videosarjan tavoin Ideapankin tavoite on esitellä sote-, hyte- ja kulttuurialan toimijoille inspiroivia esimerkkejä ja tarjota välineitä saavutettavuuden sekä ikäihmisten moninaisuuden huomioimiseksi kulttuurihyvinvointityössä.

Lukemisto

Tutkimukset, raportit ja akateemiset julkaisut

Huhtinen-Hildén, Laura; Puustelli-Pitkänen, Anna; Strandman, Pia & Ala-Nikkola, Elina. 2017. [Kohti luovaa arkea – Kulttuurinen vanhustyö asiakaslähtöisyyden edistäjänä](#). Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tutkimusraportti.

Ala-Nikkola, Elina & Antikainen, Veera. 2016. Kulttuurisia seniorikohtaamisia verkossa. Artikkeliteoksessa Hautio, Minna (toim.) 2016. [Tavoittaako taide? Kokemuksia kunta- ja aluetaiteilija- sekä lähiöhankeista](#). Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Tähti, Taru. *Pienet teot, suuri hurma : toimijuus kulttuurisessa vanhustyössä*. Väitöskirja, Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, 2022. Julkaisun pysyvä osoite on <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-271-0>.

Victor, C. Social Gerontology: Older People and Everybody Else. Teoksessa K. Komp & M. Aartsen (toim.) *Old Age in Europe. A Textbook of Gerontology*. Dordrecht: Springer, 2013, s. 45–58.

”On olennaista muistaa, että vanhuus ei ole homogeenistä, vaan yhä ikääntyneinäkin olemme yksilöitä, joiden kokemukseen elämästä vaikuttavat iän lisäksi monet muut tekijät (Victor 2013, 50). Ikääntymisen monimuotoisuutta ajatellen on hyvä antaa ikääntymistä koskevien termien kellua ja muuttua ja näin aidosti heijastaa ikääntymisen kulttuurista kirjoa ja sen saamia merkityksiä (Jyrkämä & Nikander 2007, 207).”

Opinnäytteitä (karsitaan jos tarve)

Ikääntyneet helsinkiläiset kulttuurin harrastajina. Tuloksia Armas-hankkeesta. Toimittanut Kristina Tilev, Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 143. Humak 2022, Helsinki. [Uutinen ja linkki julkaisuun Armas-festivaalin verkkosivulla \(PDF\)](#)

Häkkinen, Carla-Rose. ”Seniorien sateenkaarisensitiivinen kohtaaminen: forum-teatteri palvelukeskusten henkilöstön koulutusmenetelmänä”. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus (AMK), Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2020. [Opinnäytetyö Theseus-portaalissa \(PDF\)](#).

Sosionomi (AMK) Irni, Marjukka. ”Aktivistitaiteilijasta artivismiin. Yli 50-vuotiaita seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä näkyväksi tekemässä.” Teoksessa *Taiteen moniammatilliset kontekstit*, toimittaneet Ilona Tanskanen ja Pirita Juppi. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 94, Turun ammattikorkeakoulu, Turku [Julkaistu ladattavissa Turun ammattikorkeakoulun Juuli-portaalissa \(PDF\)](#)

Kurvinen, Heidi ja Kärki, Kristiina. ”Paikka, jossa saa olla oma itsensä”: Ryhmätoimintaa sateenkaarisenioreille. Sosiaalialan koulutusohjelma (AMK), Metropolia Ammattikorkeakoulu, 2019. [Opinnäytetyö Theseus-portaalissa \(PDF\)](#).

Saari, Suvi. ”Kymenlaakson ikääntyneen väestön kulttuurihyvinvointisuunnitelman mallintaminen”. Kulttuurihyvinvoinnin koulutus, ylempi amk, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 2022. [Opinnäytetyö ladattavissa verkkopalvelu Theseuksessa \(PDF\)](#).

Westerholm, Thomas. "Sukupuolisensitiivisyys vanhustyössä: Sukupuolisensitiivisyys syrjäytymistä ehkäisevänä työmuotona". Sosiaalialan koulutusohjelma (AMK), Metropolia Ammattikorkeakoulu, 2020. [Opinnäytetyö Theseus-portaalissa \(PDF\)](#).

Oppaat ja käsikirjat

tulossa

Verkkoluennot ja webinaarit

tulossa

Muuta

Sateenkaarisenioireista kootusti?

- Videot, yhdistyksen kotisivut, Setan aiemmat yhdenvertainen vanhuus -videot (ei liity taiteeseen suoraan, mutta voisi vinkata)

<https://muunsukupuolinenhippu.blogspot.com/2022/09/sateenkaariseniorit-aaneen-ikaantyminen.html?m=1>

Muiden resurssit

Taiteen edistämiskeskuksen Kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijapalvelut

Kulttuurihyvinvoinnin toimialalla taide vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen. Asiantuntijapalvelun tavoitteena on tehdä taiteilijan työstä arvostettu ja luonteva osa hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa. [Kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijapalvelut Taiken verkkosivuilla](#).

[Taiken Julkaisut ja tallenteet](#) -sivuta löydät lisäksi kootusti Taiken kulttuurihyvinvointia käsittelevät julkaisut ja webinaarit.

Hankkeita ja kulttuuritoimijoita

Flower Rescue: <https://www.flowerescue.org/fi/koti>

<https://lastenkulttuuri.fi/menetelmaopas/yhdessa-kerrottua-yhteisia-taidepajoja-lapsille-ja-ikaihmisille/>